

7.(Не) цікаве середньовіччя: влада, соціум, людина.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра історії та археології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ О. А. Кузнецова

_____ 2019 р.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(НЕ)ЦІКАВЕ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: ВЛАДА, СОЦІУМ, ЛЮДИНА**

Ступінь бакалавра

Історичний факультет

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Господаренко Оксана Валеріївна, кандидат історичних наук, доцент

Програму схвалено на засіданні кафедри історії та археології

Протокол № ___ від «___» серпня 2019 року

Завідувач кафедри історії та археології _____ (Рижева Н. О.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією історичного факультету

Протокол № ___ від «___» вересня 2019 року

Голова навчально-методичної комісії _____ (Калкутіна Н. В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол № ___ від «___» вересня 2019 року

Голова навчально-методичної

комісії університету _____ (Кузнецова О. А.)

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни **(НЕ)ЩКАВЕ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: ВЛАДА, СОЦІУМ, ЛЮДИНА** складена Господаренко О. В. до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів.

Міждисциплінарні зв'язки: філософія, всесвітня історія, історія України, історія слов'янських народів, політологія, культурологія, допоміжні історичні дисципліни, історіографія

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета:

визначення місця середньовічного періоду в історії Європи та Сходу, а також місця середньовічних Західноєвропейської, візантійської та східних цивілізації в історії світової цивілізації.

Завдання:

вивчення історії окремих країн Західної Європи, Візантії та країн Сходу в епоху середньовіччя;

виявлення етапів розвитку європейських та східних країн, Візантії в IV-XV ст. та їх особливостей;

дефініція основних понять та системи понятійного апарату;

виявлення спільного та різного у розвитку окремих регіонів Західної Європи та Сходу;

вивчення явищ, характерних для феодального суспільства і держави Західної Європи, Візантії та країн Сходу;

знайомство із сучасним станом джерельної бази медієвістики, візантиністики та орієнталістики;

знайомство з ходом та підсумками наукових дискусій із середньовічної тематики й історіографічним досвідом найважливіших середньовічних проблем;

детальніше знайомство з допоміжними історичними дисциплінами щодо курсу, що вивчається (середньовічна нумізматики, геральдика, археологія, історична географія);

вивчення культурного розвитку європейських, візантійського та східних народів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні Критичність та самокритичність. Думати науковими термінами, формулювати задачі, збирати дані, аналізувати їх та пропонувати рішення.

Комунікація усна та письмова рідною мовою. Правильно розмовляти та писати різними комунікативними стилями, а саме: неофіційним, офіційним та науковим.

Працювати самостійно, приймати ініціативу та керувати часом. Здатність організувати комплексні завдання протягом певного періоду часу та подавати результат вчасно.

Працювати з іншими. В мультидисциплінарному та мультинаціональному середовищі.

Розуміння суті, призначення й змісту гуманітарних наук, місця історії в системі гуманітарного знання, природи людського суспільства і ролі особи в його функціонуванні.

Грунтовне знання основних подій та періодів історичного шляху українського народу та інших народів, що живуть в Україні, європейської та всесвітньої історії.

Розуміння феномену культури, її ролі в житті суспільства, типів і форм.

Наявність глибоких знань в галузі української культури як складової частини європейської і світової культури.

Знання основних проблем світової філософії, економічних та політологічних теорій.

Уявлення про систему соціальних спільнот і соціальних взаємин, про форми взаємодії індивідуума з соціальними групами і спільнотами.

Знання основних історичних типів державно-правових систем і розуміння основних тенденцій їх розвитку.

Знання й розуміння значення прав і свобод людини й громадянина.

Уявлення про релігію як відповідний світогляд людини та про особливості конфесійного життя в Україні.

Вільне володіння державною та іноземними мовами.

Володіння сучасними інформаційними технологіями та вміння застосовувати їх у професійній діяльності.

II. Фахові. Базові загальні знання. Володіти базовими загальними знаннями, а саме: історичні події сьогодення та знання світової хронології.

Застосування знань на практиці. Використовувати фонову інформацію та інформаційно-пошукові навички для формування послідовної дискусії історичної задачі.

Бути обізнаними та обговорювати поточний стан історичних досліджень.

Знати зв'язок між проблемами сьогодення та минулого.

Знати загальні історичні основи (діахронічний аспект) минулого.

Володіти спеціальними знаннями з хронології та історико-географічної інтерпретації колонізації, деколонізації, сучасності, постмодернізму та глобалізації.

Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних та усних) згідно з задачею, формуючи цю інформацію критично в обґрунтовану розповідь.

Здатність використовувати відповідну термінологію та способи вираження дисципліни в усній та письмовій формах рідною чи іноземною мовами.

Навички наукового пізнання і логічного мислення.

Навички пошуку, аналізу та інтерпретації джерел.

Навички постійного підвищення фахової компетентності.

Навички наукових досліджень у галузі історії.

Навички краєзнавчої роботи.

Уміння застосовувати загальногуманітарні знання.

Уміння готувати аналітичні та довідково-інформаційні матеріали.

Навички практичного застосування сучасних інформаційних технологій.

Навички міжособистісної та ділової комунікації.

Уміння діяти в межах етики професійних відносин.

Навички вільної комунікації українською та іноземними мовами.

Навички раціональної організації власної діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Соціокультурні характеристики західноєвропейської середньовічної цивілізації

Тема 1. Місто в середньовічній цивілізації Заходу

Поняття „середньовічне місто” в історичній науці. Теорії походження середньовічних міст в Західній Європі. Системний підхід до проблеми походження середньовічного міста. Населення середньовічного міста і еволюція його соціальної структури. Класична „тричленна” соціальна структура середньовічного міста. Структура міського управління. Комунальний рух і його результати. Просте товарне виробництво у феодальному суспільстві. Середньовічна ремісничка майстерня. Цех і його функції. Нецехове ремесло і його типи. Криза цехового ремесла. Капіталістичне переродження цеху. Роль цехів в розвитку продуктивних сил. Роль міста в історії західноєвропейської середньовічної цивілізації

Тема 2. Суспільство та держава в епоху середньовіччя

Троїста модель середньовічного суспільства: oratores, bellatores, labratores. Ідеальна модель та реалії. Основні соціальні групи середньовічного суспільства: лицарство, селяни, бюргери, місце духовенства у становій структурі суспільства. Особливості самосвідомості

Станово-представницькі установи в країнах Західної Європи. Виникнення англійського парламенту. Генеральні Штати у Франції. Рейхстаги і ландтаги в Германській імперії. Кортеси на Піренейському півострові та їх політична роль

Кредит 2. Церква і папство у середньовічній Європі

Тема 3. Церква і папство у середньовічній Європі

Місце християнської церкви в суспільному житті. Ідейно-догматичні основи середньовічного християнства. Економічна база церковної організації. Структура управління церкви. Виникнення папства. Взаємовідносини папства і

ранньосередньовічних держав. Взаємовідношення римської і константинопольської церков і їх розділення в XI ст. Становище в римській церкві в IX-XI ст., клонійський рух. Теократична політика Григорія VII, боротьба з німецьким імператором. Піднесення папства в XII-XIII ст. Єресь, їх догматична і соціальна суть. Народно-єретичні рухи XI-поч. XIII ст., катари, вальденси. Боротьба церкви з єрессю. „Жебракуючи” ордени. Інквізиція. Занепад папства і впливу офіційного католицизму в XIV-XV ст. "Авіньйонське полонення пап". Пізня єресь (лолларди, гусити). Соборний рух XV в. Крах політичних домагань папства. Роль і значення католицизму в середньовічній історії Європи

Кредит 3. Середньовічна культура. Людина західноєвропейського середньовіччя

Тема 4. Середньовічна культура

Роль християнської церкви в історії західноєвропейської середньовічної цивілізації. Християнство як основа культурного і духовного життя середньовічної Європи. Середньовічна культура. Світогляд: теологія, схоластика і містика. Освіта: школи і університети. Знання про природу. Місце історії в середньовічному світогляді. Героїчний епос. Рицарська культура. Нові віяння: Данте Аліґ'єрі. Народна культура. Середньовічна література

Тема 5. Людина західноєвропейського середньовіччя

Соціокультурний напрямок в історичній науці. Школа „Анналів”. Людина середньовіччя як історико-культурний тип. Середньовічна християнська модель людини. Загальні характеристичні риси ментальності, картина світу і стереотипи поведінки середньовічної людини. Корпоративність. Проблема існування особистості в середні віки в сучасній історичній науці.

Кредит 4. Соціокультурні характеристики візантійської цивілізації

Тема 6. Суспільство і держава Візантії. Візантійська культура

Особливості і специфіка суспільного розвитку Візантії. «Візантійський феодалізм». Особливості політичної системи. Організація державного управління. Класичні форми візантійської державності. Проблема спадковості імператорської влади

Релігійне життя. Основні риси та особливості візантійської культури. Вплив античних традицій, християнства і античних впливів на візантійську культуру. Своєрідність і основні напрями розвитку візантійської культури. Місце Візантії у середньовічній історії

Кредит 5. Особливості історичного розвитку цивілізацій середньовічного Сходу

Тема 8. Особливості історичного розвитку цивілізацій середньовічного Сходу

Схід як соціокультурне поняття. Історико-географічне районування. Хронологічні рамки та періодизація. Схід в системі цивілізацій. Особливості східних суспільств. Географічні умови і специфіка господарської діяльності. Специфіка феодальної власності. Община і форми землекористування. Політичні умови. Держава та її роль в суспільстві. Співвідношення монарха і станів. Переважання вертикальних зв'язків. Специфіка культурного розвитку. Місце релігії і філософських концепцій

3. Рекомендована література

Джерела

1. ВидукинДКорвейский. ДеянияСаксов / Вступ. статья, пер. и коммент. Г.Э. Санчука. – М., 1975.
2. Византийскийземледельческий закон / Текст, исслед., коммент. – Л., 1984
3. Древниегерманцы: Сб. документов / Сост. Б.Н. Граковым, С.П. Моравским и А.И. Неусыхиним. – М., 1937.
4. Заборов М.А. Историякрестовыхпоходов в документах и материалах. – М., 1977.
5. Історія західноєвропейського Середньовіччя. Хрестоматія / Упорядник М.О.Рудь: Навч. посібник. – К., 2005.
6. Историясреднихвеков (V – XV века): Хрестоматия. Пособие для учителей. В 2 ч. / Сост. В.Е. Степанова, А.Я. Шевеленко. – М., 1980.
7. Практикум по историисреднихвеков. Сост. Абрамсон М.Л., и др. Вып. 1-2. – М., 1981, 1988.
8. Сборникдокументов по социально-экономическойисторииВизантии / Отв. ред. Е.А. Косминский. – М., 1951.
9. Средневековье в его памятниках / Под ред. Д.Н. Егорова. – М., 1913.
10. Стасюлевич М. Историясреднихвеков в еписателях и исследованияхновыхученых. – СПб., 2001. – Т. 1-3.
11. Хрестоматияпамятников феодального государства и права странЕвропы / Под ред. В.И. Корецкого. – М., 1961.
12. Хрестоматия по историисреднихвеков / Под ред. С.Д. Сказкина. – М., 1961-1963. Т. I-II.

Навчальна література

13. Балух В. О. Візантиністика. – Чернівці, 2006.
14. Вайнштейн О.Л. Историографиясреднихвеков в связи с развитиемисторическоймысли от начала среднихвеков до наших дней. – М. – Л., 1940.
15. Гутнова Е.В. Историографияисториисреднихвеков. – М., 1985.
16. ИсторияЕвропы с древнейшихвремен до наших дней. В 8 т. – М., 1992. – Т. 2: СредневековаяЕвропа
17. Историясреднихвеков: В 2 т. / Под ред. С.П.Карпова. – М., 2003, 2005.
18. Историясреднихвеков. В 2 т. / Под ред. С.Д. Сказкина. – М., 1977.
19. Историясреднихвеков / Под ред. Н.Ф. Колесницкого. – М., 1986.
20. Колесницкий Н.Ф. Феодальноегосударство (VI – XV вв.): Пособие для учителей. – М., 1967.
21. Косминский Е.А. Историографиясреднихвеков, V – середина XIX в. М., 1963.
22. Крижанівська О.О., Крижанівський О.П. Історія середніх віків. Вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя. Курс лекцій. – К., 2006.
23. Самаркин В.В. ИсторическаягеографияЗападнойЕвропы в средниевека. – М., 1976.
24. Хлевов А.А. Краткий курс историисреднихвеков. – СПб., 2006.

Загальні праці

25. Барг М.А. Эпохи и идеи: Становлениеисторизма. М., 1987.
26. Бартлет Роберт. СтановлениеЕвропы: Экспансия, колонизация, изменения в сферекультуры. 950 – 1350 гг. – М., 2008.
27. Бессмертный Ю.Л. Браки. Семья и любовь в средниевека. – М., 1990.
28. Бессмертный Ю.Л. Жизнь и смерть в средние века: Очерки демографической истории Франции. – М., 1991.
29. Блок М. Феодальне суспільство. – К., 2002.

30. Блок М. Характерные черты французской аграрной истории. – М., 1957.
31. Буданова В.П. Варварский мир эпохи Великого переселения народов. – М., 2000.
32. Всемирная история. В 24-х т. / А.Н. Бадак, И.Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. – Минск, 2002–2003. – Т. 7 Раннесредневековье. – Минск, 2002; Т. 8 Крестоносцы и монголы. – Минск, 2002
33. Гергей Е. История папства / Пер. с венг. – М., 1996.
34. Город в формационном развитии стран Востока. – М., 1990.
35. Город и государства в древних обществах. – Л., 1982.
36. Городская культура. Средневековье и начало нового времени. – Л., 1986.
37. Гуревич А.Я. История и сага. – М., 1972.
38. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. – М., 1984.
39. Гуревич А.Я. Культура и общество средневековой Европы глазами современников. – М., 1989.
40. Гуревич А.Я. Норвежское общество в раннесредневековье: Проблемы социального строя и культуры. – М., 1977.
41. Гуревич А.Я. Походы викингов. – М., 1966.
42. Гуревич А.Я. Проблемы генезиса феодализма в Западной Европе. – М., 1970.
43. Гуревич А.Я. Проблемы средневековой народной культуры. – М., 1981.
44. Гуревич А.Я. Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. – М., 1990.
45. Даркевич В.П. Народная культура средневековья: Светская праздничная жизнь в искусстве X – XVI вв. – М., 1988.
46. Джуэтт С.О. Завоевание Англии норманнами. – М., 2003.
47. Добиаш-Рождественская О.А. Крестом и мечом. Приключения Ричарда 1 Львиное Сердце. – М., 1991.
48. Добиаш-Рождественская О.А. Культура западноевропейского средневековья: Научное наследие. – М., 1987.
49. Дюби Ж. Европа в средние века. – Смоленск, 1994.
50. Дюби Ж. Средние века (987 – 1460): От Гуго Капета до Жанны д'Арк. – М., 2001.
51. Заборов М.А. Крестовые походы. – М., 1956.
52. Заборов М.А. Крестоносцы и их поход на Восток в XI – XIII вв. – М., 1962.
53. Заборов М.А. Крестоносцы на Востоке. – М., 1980.
54. История Византии / Отв. ред. Сказкин С.Д. В 3 т. – М., 1967.
55. История инквизиции: В 3-х т. Т. 1, 2. – М., 1994.
56. История Италии. В 3 т. / Ред. коллегия С.Д. Сказкин и др. – М., 1970. – Т. 1.
57. История крестьянства в Европе. Эпоха феодализма. В 3 т. – М., 1985 – 1986.
58. История Норвегии. От викингов до наших дней / Пер. с англ. М.Л. Коробочкина. – М., 2003.
59. История политических и правовых учений: Средние века и Возрождение. М., 1986.
60. История Франции. В 3 т. – М., 1972. – Т. 1.
61. Кан А.С. История Скандинавских стран (Дания, Норвегия, Швеция). – М., 1980.
62. Карсавин Л.П. Культура средних веков. – Киев, 1995.
63. Квеннелла М., Квеннелла Ч. Повседневная жизнь в Англии во времена англосаксов, викингов и норманнцев. – СПб., 2003.
64. Кенигсбергер Г.Г. Средневековая Европа, 400 – 1500. – М., 2001.
65. Классы и сословия средневекового общества / Под ред. З.В. Удальцовой. – М., 1988.
66. Колесницкий Н.Ф. „Священная Римская империя”: притязания и действительность. – М., 1977.
67. Корсунский А.Р. История Испании IX – XIII вв. (Социально-экономические отношения и политический строй Астури-Леонского и Леона-Кастильского королевств) – М., 1976.
68. Корсунский А.Р. Образование раннефеодального государства в Западной Европе. – М., 1963.
69. Корсунский А.Р., Гюнтер Р. Упадок и гибель Западной Римской империи и возникновение германских королевств (до середины VI в.). – М., 1984.

70. Курбатов Г.Л. История Византии (от античности к феодализму). Учеб. пособие. – М., 1984
71. Лебедев Г.С. Эпоха викингов в Северной Европе. – Л., 1985.
72. Левандовский А.П. Карл Великий. Через Империю к Европе. – М., 1995.
73. Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада. – М., 1992 (или Екатеринбург, 2005).
74. Ли Г.Ч. История инквизиции в средние века. – Смоленск, 2001.
75. Мельникова Е.А. Меч и лира. Англосаксонское общество в истории и эпосе. – М., 1987.
76. Мельникова Е.А. Образ мира: Географические представления в средневековой Европе. М., 1998.
77. Очерки истории Англии: Средние века и новое время: Пособие для учителя / Под ред. Г.Р. Левина. – М., 1959.
78. Петрушевский Д.М. Очерки истории средневекового общества и государства. – М., 2003.
79. Петрушевский Д.М. Очерки истории английского государства и общества в средние века. – М., 2003.
80. Политические структуры эпохи феодализма в Западной Европе (VI – XVII вв.). – Л., 1990.
81. Проблемы социальной структуры и идеологии средневекового общества. Вып. 2, 3. – Л., 1978, 1980.
82. Проблемы социально-экономических формаций. (Историко-типологические исследования). – М., 1975.
83. Роздаль Э. Мир викингов: викинги дома и за рубежом. – СПб., 2001.
84. Сказкин С.Д. Из истории социально-политической и духовной жизни Западной Европы в средние века. – М., 1981.
85. Становление классов и государства. – М., 1975.
86. Треvelyan Д.М. Социальная история Англии. Обзор шести столетий от Чосера до королевы Виктории. – М., 1959.
87. Удальцова З.В. Византия и Западная Европа (типология наблюдения) // Византийские очерки. – М., 1977. – С. 3-65.
88. Удальцова З.В. Проблемы типологии феодализма в Византии // Проблемы социально-экономических формаций. (Историко-типологические исследования). – М., 1975. – С. 124-157.
89. Уколова В.И. Античное наследие и культура раннего средневековья (конец V – середина VII в.). – М., 1989.
90. Уотт У. М., Какиа П. Мусульманская Испания. – М., 1976.
91. Успенский Ф.И. История крестовых походов. – СПб., 1901.
92. Хейзинга И. Осень средневековья: Исследование форм жизни, уклада и форм мышления в XIV – XV вв. во Франции и Нидерландах. – М., 1988.
93. Человек в кругу семьи: Очерки по истории частной жизни в Европе до начала нового времени / Под ред. Ю.Л. Бессмертного. – М., 1996.
94. Эпоха крестовых походов / Под ред. Э. Лависса и А. Рамбо. – СПб., 1999.
95. Ястребицкая А.Л. Западная Европа XII – XIII вв.: Эпоха. Быт. Костюм. – М., 1978.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання:

залік

5. Засоби діагностики успішності навчання:

Реферат / контурна карта / мультимедійна презентація / творче завдання / контрольна робота / усне та письмове опитування / співбесіда